

Boekbespreking

L. van der Burg, *Uittocht uit de illusie*. Over het stimuleren van morele en religieuze ontwikkeling bij twaalf- tot zeventienjarigen in het godsdienstonderwijs, Kok, Kampen, 1984 (dissertatie), 461 pagina's.

Ervaring als leraar godsdienst en als opleider van leraren godsdienst voorzien de auteur van de motivatie en het onderwerp voor deze studie: wie godsdienstonderwijs verzorgt, krijgt te maken met ongemotiveerde leerlingen, daarom ook met ordeproblemen en een en ander kan angst bij de docent opleveren. Het doel van het onderzoek is een bijdrage te leveren aan de oplossing van deze problemen door voorstellen te ontwikkelen voor de inhoud van het godsdienstonderwijs (deel 1) en de procedure en interactievormen ervan (deel 2). Daaraan vooraf gaat een hoofdstuk dat probleemstelling en methode van onderzoek uit de doeken zegt te doen.

Wanneer we, op grond van de inhoudsopgave, de verwachting hebben opgebouwd dat we in deel 1 vooral met taal filosofische en in deel 2 met (onderwijs-)psychologische problematiek zullen worden geconfronteerd, worden we in de uiteenzetting van de onderzoeksmethode zeer verrast: het blijkt de empirische cyclus te zijn die hier wordt gepresenteerd. Dit geschiedt, bevreemdend voor een dissertatie, op propedeutisch niveau – maar toch op een wijze die vreemd is aan het empirisch wetenschappelijk denken waarvan deze methode een manifestatie is: de auteur geeft aan een literatuurstudie te zullen doen; hij zal hypothesen ontlenuen aan de filosofie; hij maakt onderscheid tussen *hypothesen* en *toetsbare hypothesen*; hij in-

roduceert een waarheidsbegrip dat de *bekeringservaring* centraal stelt in plaats van empirische toetsing.

Het hele boek overziend, oordelen we dat deze 'studie' van categoriefouten aan elkaar hangt. Het aantal verhandelingstalen dat Van der Burg bij voortduring, op elke bladzijde bij wijze van spreken, doorkruist, steekt niet zo nauw; taaldadentheorie, normatieve ethiek, psychotherapie, antropologie, onderwijspsychologie, didactiek, diverse takken van filosofie, theologie, enzovoort. De bibliografie is dan ook een navenant chaotisch samenraapsel. Overigens zouden we niet willen beweren dat de auteur deze verhandelingstalen spreekt – er is geen schijn van disciplinair redeneren en betogen te vinden. Wat overblijft is idiosyncratisch geassocieer met ontlenuing van woorden aan willekeurige verhandelingstalen. Zo is bijvoorbeeld een essentieel moment in zijn verhaal een categoriefout: een taal filosofische categorie wordt als een psychotherapeutische gebruikt: 'Konstatieven kunnen helpen fantasie van realiteit te scheiden. Konstatieven kunnen helpen bij de uittocht uit de illusie' (82/83).

Wat wil de auteur zeggen? Hij wil er (in dit boek én in het godsdienstonderwijs) op wijzen dat religie niet louter subjectieve expressie of ethiek of zo is, maar betrekking heeft op een echte, 'ware' werkelijkheid. Het gaat er om deze waarheid te doen 'zien'. Het oudere verhaal van de bekeringservaring die alles verandert en in een nieuw licht plaatst, is hier toepasselijk, meer dan de verhullende manoeuvres van Van der Burg waar we, zie boven, geen goed woord voor over hebben.

W. A. J. Meijer
(Werkgroep Godsdienstpedagogiek
R.U. Groningen)

Mededelingen

VULON-congres 1986

Het jaarlijkse congres van de VULON (Vereniging Universitaire Lerarenopleiding Nederland) vindt in 1986 plaats op 27 en 28 februari te Epe.

Congresthema: 'Veranderingen in onderwijs en samenleving. Een uitdaging voor de lerarenopleiding'. Het thema wordt uitgewerkt in acht subthema's, w.o. instituutpractica en schoolpractica; selectiemethoden; vakinhoudelijke kennis en schoolvak; opleiding voor het volwassenenonderwijs; opleiding voor hoger beroepsonderwijs; emancipatie. Het congres wordt georganiseerd voor allen, betrokken bij de opleiding van leraren. De congresbrochure en paperoproep zijn op aanvraag verkrijgbaar bij: Secretariaat Congrescommissie VULON, t.a.v. mevr. G. Sjouw p/a SOLO, Herestraat 57a, 9711 LC Groningen; tel. ('s ochtends): 050-118399/118325.

Internationaal congres over filosofische aspecten van de morele opvoeding en ontwikkeling

De vakgroep Theoretische en Historische Pedagogiek van de Vrije Universiteit te Amsterdam organiseert op 28 en 29 april 1986 een internationaal congres over de grondslagen van de morele opvoeding en ontwikkeling. Als sprekers zullen optreden: Wolfgang Brezinka (Universiteit van Konstanz), A. Wouter van Haften (Katholieke Universiteit Nijmegen), Michael Slote (Universiteit van Maryland), Ben Spiecker (Vrije Universiteit Amsterdam), Jan W. Steutel (Vrije Universiteit Amsterdam) en John B. Wilson (Universiteit van Oxford).

Plaats van handeling: Vrije Universiteit, Hoofdgebouw, Kleine Aula, De Boelelaan 1105, Amsterdam. Nadere informatie en inschrijvingsformulieren zijn te verkrijgen bij mevr. I.P. Girisch, Vakgroep Theoretische en Historische Pedagogiek, Vrije Universiteit, De Lairessestraat 142, 1075 HL Amsterdam

(telefoon: 020-793031, tst. 32).

Inhoud andere tijdschriften

Pedagogische Tijdschrift
10e jaargang, nr. 8, 1985

Vrede en oorlog als kinderprobleem, door A.T.H. Peek en L.J.A. Vriens
'Eerlijk zullen we alles delen'. Het verdeelgedrag van 6-, 9- en 11-jarige meisjes en jongens, door J. ter Laak en M. Weber
Taakverdeling in tweelinggezinnen, door L. Duijvelaar en L.W.C. Tavecchio
Andere kijk op het curriculum voor 12-16-jarigen, door J. Terwel
Planningsgedrag van leerkrachten bewegingsonderwijs, door H. Stegeman en T. Westra

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
24e jaargang, nr. 10, 1985

Het pedagogische karakter van hometraining: een terechte aanspraak of een loze pretentie? door C. Oosterhof-Beugelink
Ouders helpen kinderen groot te (laten) worden; hometraining en de complexiteit van het opvoeden, door P.A. de Ruyter en H. Baartman
Handelingsproblemen in gezinnen met een geestelijk gehandicapt kind die praktisch pedagogische gezinsbegeleiding ontvangen, door R.H. van Linge en C.G.C. Janssen
Analyse van factoren die samenhangen met de grenzen van hometraining, door C.G.C. Janssen en S.R. Meester.

Ontvangen boeken

Knijff, H.K., C.J. Versterre, S.J. Redmeijer, *Diagnose en behandeling in de orthopedagogiek*, (Typoscript Reeks 1) Uitgeverij Sassenheim, Haren, 1983, f 15,—.
Peschar, J.L., A.A. Wesselingh (red.), *Onderwijssociologie, een inleiding*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1985, f 67,50.
Peters, V., *Docenten en hun probleemsituaties* (dissertatie)

Redmeijer, S.J., J.F.W. Kok, J.S.J. Erdbrink (red.), *Relatie in de orthopedagogische situatie*, (Typoscript Reeks 10) Uitgeverij Sassenheim, Haren, 1985, f15,—.

Vedder, P.H., *Cooperative learning. A study on processes and effects of cooperation between primary school children*, S.V.O, 's-Gravenhage, 1985.

Ontvangen rapporten

Everts, H., A. Golhof, P. Stassen, J. Teunissen, *Trendstudie over het onderzoek naar*

etnische groepen in het onderwijs (eindrapport), Vakgroep Onderwijskunde, R.U., Utrecht, 1985.

Kanselaar, G., P. Vossen, R. van de Perel, F. Haveks, F. Stevens, *Courseware nader bekeken*. Eindverslag SVO-project 'Voorwaarden voor courseware gebruik', Vakgroep Onderwijskunde, R.U. Utrecht, 1985.

Kremers, E.J.J., *Vergelijking van leerresultaten in het voortgezet basisonderwijs en het vigerend voortgezet onderwijs*, Cito, Arnhem, 1985.